

Päivi Kuusirati-Parviainen

LAPSEN TUKI VARHAISKASVATUKSEN VERKKOSIVUILLA

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatintutkielma
maaliskuu 2024

TIIVISTELMÄ

Päivi Kuusirati-Parviainen: Lapsen tuki varhaiskasvatuksen verkkosivuilla
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma, varhaiskasvatus
maaliskuu 2024

Tämän kandidaatintutkielman tarkoituksena on tarkastella, miten lapsen tukea varhaiskasvatuksessa kuvataan kuntien verkkosivuilla. Laadullisena tutkimuksena tehdyn tutkielman teoriaosuus rakentuu varhaiskasvatuksen tuen ja verkkoviestinnän käsitteiden määrittelystä. Tutkimustehtävään haettiin vastausta seuraavien tutkimuskysymysten avulla: millaisena lapsen tuki varhaiskasvatuksessa näyttäytyy Tampereen kaupunkiseudun kuntien varhaiskasvatuksen verkkosivuilla sekä millaisia lapsen tukeen liittyviä diskursseja rakentuu verkkosivuilla?

Aineisto koostui Tampereen kaupunkiseudun kuntien lapsen tukeen liittyvistä verkkosivuista. Analyysimenetelmänä käytettiin kehysanalyysiä ja diskurssin käsitettä.

Tutkimuksessa analyysin tuloksena muodostui viisi kehystä, jotka rakentavat kuvaa siitä, millaisena lapsen tuki näyttäytyi verkkosivuilla. Kehykset ovat normitetun tuen kehys, asiantuntijuuden kehys, vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön kehys, varhaiskasvatus osana koulupolkua -kehys ja lapsi -kehys. Tutkimuksen tulosten pohjalta voidaan todeta, että tuki näyttäytyi lakisääteisenä palveluna, johon jokaisella lapsella on oikeus. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö sekä asiantuntijuus näyttäytyivät oleellisina osana tukea. Tuloksista kävi myös ilmi, että varhaiskasvatus rakentuu tuen osalta kiinteäksi osaksi koulupolun alkua. Lapsi näyttäytyi sekä tuen antamisen kohteena että tuen lähtökohtana. Tulosten perusteella oli havaittavissa, että lapsen osallisuus näyttäytyi vähäisenä. Ohjaavien lakien ja asiakirjojen vaikutus oli havaittavissa tukeen liittyvinä vallitsevina viranomais- ja asiantuntijadiskursseina.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että Tampereen kaupunkiseudun kuntien varhaiskasvatuksen verkkosivuilla lapsen tuki näyttäytyy lakien ja ohjausasiakirjojen mukaisena kuvauksena. On huomionarvoista, että inklusiivisuuden ja lapsen osallisuuden ollessa vahvasti lähtökohtana tukea normittavaan lakiin ja asiakirjaohjaukseen, lapsen osallisuus ei tullut kuitenkaan esille samansuuntaisesti verkkosivuilla. Tähän tulokseen on tärkeä kiinnittää huomiota, sillä verkkosivujen kieli ja valokuvat rakentavat kuvaa tuesta ja lapsen osallisuudesta siihen. Tutkimustulosten pohjalta varhaiskasvatuksessa työskentelevät voivat peilata, millaista kuvaa varhaiskasvatuksessa käytettävä kieli ja valokuvat rakentavat sanallisissa ja kirjoitetuissa vuorovaikutustilanteissa, kuten varhaiskasvatuksen sosiaalisen median kanavissa. Tutkimuksen tulokset ovatkin hyödynnettävissä varhaiskasvatuksen vuorovaikutusviestinnässä sekä laajemmin kuntien verkkoviestinnässä.

Avainsanat: lapsen tuki, varhaiskasvatus, verkkosivu, kehysanalyysi, diskurssi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
2.1	Tuki varhaiskasvatuksessa.....	6
2.1.1	<i>Kolmitasoinen tuki</i>	7
2.1.2	<i>Yhteistyö ja osallisuus tuen rakentumisessa</i>	9
2.2	Verkkosivu viestinnän välineenä.....	10
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	13
3.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	13
3.2	Tutkimusmenetelmä.....	13
3.3	Aineisto	14
3.4	Analyysi.....	17
4	TUTKIMUKSEN TULOKSET	20
4.1	Normitetun tuen kehys	20
4.2	Asiantuntijuuden kehys	21
4.3	Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön kehys.....	22
4.4	Varhaiskasvatus osana koulupolkua -kehys.....	24
4.5	Lapsi-kehys	24
4.6	Huomioita verkkosivujen kuvista	25
5	POHDINTA	26
5.1	Tulosten johtopäätökset.....	26
5.2	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	30
5.3	Jatkotutkimusaiheet	32
	LÄHTEET	34
	TAULUKKO 1. VERKKOSIVUJEN OTSIKOINTI	16
	KUVIO 1. ANALYYSIN VAIHEET	19

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) määritellään huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä, jonka tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien ja henkilöstön kanssa lasten kasvua, kehitystä ja oppimista. Lapsen tarvitessa tukea yhteistyön merkitys lisääntyy entisestään (OPH, 2022). Hermanforsin (2017) mukaan luottamuksen synnyttäminen vanhempien ja henkilöstön välille on yhteistyön avain sekä tiedon välittäminen on merkityksellinen osa yhteistyötä. Rantalan ja Uotisen (2022) mukaan vanhemman osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia korostetaan nykyisessä varhaiskasvatusta ohjaavassa lainsäädännössä aikaisempaa enemmän.

Sähköiset palvelut ovat isossa roolissa kuntien varhaiskasvatuksen tieto-, ohjaus- ja asiointipalveluissa (Suomen kuntaliitto, 2016). Sähköinen asiointi internetissä onkin nykyään helpoin ja tehokkain tapa etsiä tietoa (VM, 2023). Kunnat käyttävät verkkosivuja tiedonvälityskanavana, josta kuntalaiset etsivät useasti tietoja paikalla asioimiseen sijaan (Krogell-Magni, 2010). Verkkosivujen osuutta tiedonvälityskanavana tuo esiin myös Alasuutarin ja kumppaneiden (2022) tutkimus, jonka mukaan huoltajat ilmoittivat kunnan verkkosivut merkittävimmäksi tietolähteeksi lapsensa varhaiskasvatuksen hoitomuotoa pohtiessaan. Kunnan verkkosivu voi olla usein paikka, mistä huoltaja etsii myös tietoa lapsen tuesta varhaiskasvatuksessa.

Lapsella on oikeus inklusiiviseen varhaiskasvatukseen, ja jokainen lapsi on oikeutettu tukitoimiin, joita hän tarvitsee oppimisen ja kehityksen edistämiseksi sekä hyvinvoinnin ja osallisuuden toteutumiseksi (Heiskanen ym., 2021). Laadukas varhaiskasvatus on tärkeää myös tulevaisuutta ja koulupolkua ajatellen, joten myös tästä syystä lapsella on oltava oikeus oikea-aikaiseen tarvitsemaansa tukeen varhaiskasvatuksessa (OPH, 2022; OKM, 2023). Varhaiskasvatuksessa lapsen tuki on nyt määritelty kolmitasoiseksi samansuuntaisesti perusopetuslain mukaisen tuen kanssa, ja se on ollut voimassa 1.8.2022 lähtien (Varhaiskasvatuslaki 540/2018; Alila ym., 2022).

Tämän laadullisen tutkimuksen tehtävänä on tarkastella, miten lapsen tukea varhaiskasvatuksessa kuvataan Tampereen kaupunkiseudun kuntien verkkosivuilla. Tutkimustehtävään on haettu vastausta käyttämällä analyysimenetelmänä kehysanalyysia sekä diskurssin käsitettä. Tutkimuksen aihe on ajankohtainen, koska varhaiskasvatustilain (540/2018) muutoksen ja uudistuneen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) myötä lapsen oikeus tukeen on valtakunnallisesti normitettua (Alila, 2022). Varhaiskasvatuksen inkluusio, lapsen yksilöllinen ja oikea-aikainen tukeminen, tuen kolmitasoisuus ja lapsen osallisuus kiinnostavat itseäni myös ammatillisesti. Ne ovat keskeisiä, jatkuvan kehittämisen kohteita varhaiskasvatuksen opettajan työssä. Lapsen tuen verkkosivujen tarkastelun myötä saadaan tietoa viestintään vaikuttavasta kielestä ja valokuvista. Tuloksia voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen kentällä vuorovaikutusviestinnässä sekä laajemmin kuntien viestinnässä varhaiskasvatuksen ja lapsen tuen kontekstissa sähköisissä viestinnän välineissä.

Varhaiskasvatuksen verkkosivustoista on tehty niukasti tutkimusta. Kuntien varhaiskasvatuksen verkkosivustoja on aiemmin tutkittu Laitisen ja Markkasen (2018) Pro Gradu-tutkimuksessa, jossa tutkittiin kuntien verkkosivustoja liittyen lapsen varhaiskasvatuksen aloitukseen sekä Sommers-Piirosen (2012) varhaiskasvatuksen verkkosivustojen varhaiskasvatustietoa tutkivassa Pro Gradu-tutkimuksessa.

Tutkimus koostuu viidestä luvusta. Johdannon jälkeen esittelen tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen, joka sisältää luvut lapsen tuesta varhaiskasvatuksessa sekä verkkosivuista viestinnän välineenä. Tämän jälkeen käyn läpi tutkimuksen tekemisen vaiheet luvussa kolme. Tutkimuksen tulokset esittelen luvussa neljä. Viimeinen luku on omistettu johtopäätöksille ja pohdinnalle. Samassa luvussa käyn läpi myös tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyden liittyviä näkökulmia sekä jatkotutkimusehdotuksia.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen viitekehysten, joka rakentuu varhaiskasvatuksen tuen ja verkkoviestinnän käsitteille. Avaan tuen lähtökohtia, tuen rakenteellista kolmea tasoa sekä niiden sisältöä. Osana tuen kolmitasoisuutta tuon esille myös huoltajien ja lapsen osallisuutta. Verkkosivustoa käsittelevässä kappaleessa käsittelen sen roolia viestinnän välineenä sekä siihen vaikuttavia tekijöitä.

2.1 Tuki varhaiskasvatuksessa

Lapsen tunteminen ja yksilöllisen kehityksen huomioiminen ovat osa varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa, ja siihen keskeisesti liittyy lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen (OPH, 2022). Turjan ja Lipposen (2022) mukaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tavanomainen eteneminen ja tuen tarpeet määritellään tilannekohtaisesti lapsen kasvuympäristössä. Tuen tarpeiden määrittelyssä heijastetaan kunkin aikakauden yhteiskunnallisia arvoja ja sosiaalisia merkityksiä (Pihlaja & Viitala, 2022).

Tuen tarpeen arvioinnin voidaan todeta muuttuneen viimeisten vuosikymmenten aikana. Se, mitä aikaisemmin ajateltiin ja määriteltiin tuen tarpeesta ja sen järjestämisestä on muuttunut viimeisten vuosikymmenien aikana. Pihlaja ja Viitala (2022) toteavatkin lapsen tuen tarpeen ja sen järjestämisen tarkastelusuunnan vaihtuneen viimeisten vuosikymmenien aikana yksilön ominaisuuksista enemmän lapsen ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen ominaisuudeksi. Turja ja Lipponen (2022) lähestyvät lapsen kehityksen tuen tarvetta sosiaalisen mallin kautta, minkä keskiössä on lapsen kasvuympäristö eli kuinka siinä toimitaan ja millä tavoin ympäristö on järjestetty. Heiskanen ja kumppanit (2022) kuvailevat tuen tarvetta samansuuntaisesti yksittäisen lapsen ja hänen toimintaympäristön vuorovaikutuksena.

Lapsen oikeus tukeen sekä inklusiiviseen varhaiskasvatukseen on yksiselitteistä. Tätä korostetaan vahvasti myös opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksessä, joka on laadittu varhaiskasvatuksen lapsen tuen mallin pohjaksi ennen varhaiskasvatuslain muutosta (Kannel ym., 2023; Heiskanen ym., 2021). Uudistunut varhaiskasvatuslaki (540/2018) sekä sen pohjalta laadittu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) määrittävät kaikkien varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten oikeudesta tarvittavaan tukeen. Kuntien välillä on havaittu suuria eroja tuen toteutumisen suhteen ennen varhaiskasvatuksen tuen yhtenäistämistä (Eskelinen ym., 2018). Lapsen oikeus tukeen velvoittaa nykyään niin julkista kuin yksityisiä varhaiskasvatuspalveluja tuottavia toimijoita (Alila, 2022). Oikeus tukeen koskettaa siis kaikkia varhaiskasvatuksessa olevia lapsia paikkakunnasta tai varhaiskasvatuspalvelun tuottajasta riippumatta.

2.1.1 Kolmitasoinen tuki

Varhaiskasvatuslakiin (540/2018) lisättiin 1.8.2022 voimaantullut luku 3a, missä säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen heti tuen tarpeen havaitsemisen jälkeen. Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) säädetään lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemisesta sekä tuen kolmesta tasosta koskemaan kaikkia varhaiskasvatusikäisiä lapsia. Tuki on jo aiemmin koskenut esiopetuksessa olevia lapsia (OPH, 2014). Nyt varhaiskasvatuksen tuki on yhdenmukainen sekä esi- että perusopetuksen kanssa muodostaen jatkumon (Laakso ym., 2023). Varhaiskasvatus on viimeisen vuosikymmenen aikana nähty vahvemmin osana koulupolkua (OPH, 2022). Voidaan siis todeta, että jatkumo sitoo nyt varhaiskasvatuksen kiinteäksi osaksi koulupolkua myös tuen osalta.

Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa jaetaan yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen (OPH, 2022; Alila, 2022). Kaikki kolme tuen tasoa perustuvat laadukkaaseen ja vahvaan varhaiskasvatukseen (Heiskanen ym., 2022). Yleinen tuki on tarkoitettu kaikille varhaiskasvatuslain piirissä oleville lapsille (Alila, 2022). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) kerrotaan yleisen tuen muodostuvan yksittäisistä tuen muodoista, joiden tarkoituksena on vastata lapsen tuen tarpeeseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ja sitä on

annettava tuen tarpeen ilmetessä. Yleinen tuki on lyhytkestoista ja vähemmän intensiivistä kuin tuki tehostetulla tai erityisellä portaalla (OPH, 2022).

Tuen saaminen ja tuen tasolta toiselle siirtyminen varhaiskasvatuksessa lähtee aina lapsen tarpeista, pyrkien olemaan joustavaa ja perustuen tuen vaikuttavuuden säännölliseen arviointiin (OPH, 2022). Systemaattisesti annettu tuki voidaan lopettaa, jos sen todetaan havaintojen pohjalta olleen vaikuttavaa (Alila, 2022). Havaintojen perusteella voidaan myös todeta lapsen tarvitsevan vahvempaa tukea (Alila, 2022). Alilan (2022) mukaan tällöin lapselle annetaan tehostettua tukea matalalla kynnyksellä. Tuki on tällöin säännöllisempää ja pitää sisällään useampia yhtäaikaista tukitoimia (OPH, 2022). Lapsi saa niin kauan tehostettua tukea, kuin se arvioinnin myötä nähdään tarpeelliseksi. (OPH, 2022: Alila, 2022.) Siirryttäessä tuen portaalta toiselle lisääntyy sekä tuen yksilöllisyys että intensiivisyys (Heiskanen ym., 2018).

Vahvinta eli erityisen tuen muotoa toteutetaan, jos arvion mukaan yleinen tai tehostettu tuki on riittämätöntä lapsen tarpeisiin nähden (OPH, 2022). Erityiseen tukeen voidaan siirtyä suoraan lapsen vamman, sairauden, kehityksen viivästymän tai lapsen toimintakykyyn vaikuttavan oppimisen ja kehityksen tuen tarpeen takia. (OPH, 2022.) Tällä tasolla tuki on jatkuvaa ja kokoaikaista, lapsen saadessa tarpeen mukaisia tukimuotoja- ja palvelua (Heiskanen ym., 2022).

Varhaiskasvatuksen tuen muodot on jaoteltu kolmeen osaan. Niitä kaikkia voidaan käyttää kaikilla tasoilla, vain tuen intensiteetti ja tuen kesto muuttuvat (Alila, 2022). Varhaiskasvatuksen tuen muotoja ovat pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset tukitoimet (OPH, 2022). Pedagogisen tuen muotoja ovat muun muassa varhaiskasvatuspäivän selkiyttäminen ja ennakoitavuuteen vaikuttaminen, lämmin ja osallistava vuorovaikutus ryhmässä sekä lapsen kasvuympäristössä toimivien aikuisten yhteisesti sovitut toimintatavat (OPH, 2022). Henkilöstön osaamisen lisääminen tai lisäresurssin tuominen ryhmään sekä lapsimäärän pienentäminen ovat rakenteellisen tuen muotoja (OPH, 2022). Hoidolliset tukitoimet liittyvät esimerkiksi lääkehoidolliseen tai avustamiseen liittyviin seikkoihin (OPH, 2022). Varhaiskasvatuksen tukeen kuuluvat myös erityisopettajan palvelut, monialaisesti tehtävä yhteistyö sekä erilaiset tukipalvelut kuten apuvälineet (Varhaiskasvatuslaki, 540/2018; Heiskanen ym., 2022). Yhteenvetona voidaan todeta, että varhaiskasvatuksen tuen muodot ovat

lapsen omassa varhaiskasvatusryhmässä, ryhmän työntekijöiden kanssa arjessa tehtyjä, yhteistyössä suunniteltuja ja arvioitavia systemaattisia tapoja tukea lasta.

2.1.2 Yhteistyö ja osallisuus tuen rakentumisessa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) ohjaa varhaiskasvatuksen henkilöstöä päivittäiseen yhteistyöhön huoltajien kanssa. Yhteistyöllä tavoitellaan lapsen kokonaisvaltaista hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen tukemisen edistämistä (OPH, 2022). Varhaiskasvatuksen henkilöstö on avainasemassa tasa-arvoisen, kunnioittavan ja luottamukseen perustuvan vuorovaikutuksen rakentamisessa (Hermanfors, 2017). Tämä edellyttää työntekijöiltä tavoitteellista ja aktiivista pyrkimystä vuorovaikutukseen sekä huoltajien osallisuuden edistämiseen (varhaiskasvatuslaki 540/2018; OPH, 2022). Osallisuudella tarkoitetaan mahdollisuutta vaikuttaa oman elämänsä kulkuun, toimintaan tai palveluun (Isola ym., 2017), ja se on kiinteä osa inklusiivista varhaiskasvatusta (Viitala, 2022; Pihlaja, 2009). Sekä huoltajien että lasten osallisuus ovat nousseet viime vuosina entistä vahvemiksi osaksi varhaiskasvatusta (Rantala & Uotinen, 2022).

Vuorovaikutusta rakennetaan päivittäisissä kohtaamisissa vanhempien kanssa, yhteisissä keskusteluissa ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen äärellä (Terävä & Böök, 2022). Lapsen tarvitessa tukea yhteistyön tekeminen on usein intensiivisempää ja monitasoisempaa (OPH, 2022). Henkilöstön ja vanhempien jakama tieto lapsesta ja tuen tarpeista toimii lähtökohtana varhaiselle ja riittävälle tuelle (OPH, 2022). Voidaankin todeta, että tuki edellyttää toimivaa yhteistyötä lapsen kasvuympäristössä vaikuttavien henkilöiden välillä.

Kaikilla tuen tasoilla tuen kokonaisuutta tulisi arvioida lapsen etua ajatellen, ja lapsen mielipide huomioiden, yhteistyössä huoltajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa (OPH, 2022). Suunniteltu tuki ja annetut tuen muodot kirjataan aina yhteistyössä huoltajan kanssa lapsen omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan (OPH, 2022; Alila, 2022), joka on oleellinen osa lapsen tuen pedagogista dokumentointia kaikilla tuen tasoilla (Heiskanen ym., 2018). Tehostetusta ja erityisestä tuesta tehdään aina hallintopäätös, jota ennen on kuultava huoltajia (OPH; 2022). Erityisopettaja on tarpeen mukaisesti mukana

tuen tarpeen, tuen muotojen suunnittelussa ja niiden arvioinnissa (Varhaiskasvatuslaki 540/2018).

Viitala (2022) tuo esiin lapsen osallisuuden toteutumisessa olevan haasteita, vaikka lapsen oikeudesta osallisuuteen tuen eri vaiheissa on kirjattu varhaiskasvatuslakiin (540/2018). Lasten osallisuuden toteutuminen vaatii osallisuuden määrittelyä, sovittuja toimintatapoja ja työntekijöiden aktiivisista pyrkimystä siihen (Rissanen, 2022). Osallisuuden tavoitteellisen toteuttamisen vastuu on aina varhaiskasvatuksen henkilöstöllä (Turja, 2017). Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä onkin kehittää osallisuutta edistäviä toimintatapoja ja rakenteita (OPH, 2022). Kangas ja Brotherus (2017) nostavat esille muun muassa leikin keskeisyyden ja merkityksellisyyden lasten osallisuuden toteutumiselle varhaiskasvatuksessa. Kuten edellä on tuotu esille, voidaan todeta lain ja ohjaavien asiakirjojen määrittelevän osallisuuden edistämistä ja henkilöstön vastuuta siihen liittyen. Lapsen osallisuuden varmistamisen tavat jäävät kuitenkin jokaisen varhaiskasvatusryhmän pedagogiikasta vastaavan sekä varhaiskasvatusryhmän työntekijöiden päätettäväksi ja toteutettavaksi.

2.2 Verkkosivu viestinnän välineenä

Aiemmin vallinneesta yksisuuntaisesta kunnallisesta tiedottamisesta on siirrytty kohti kaksisuuntaista ja vuorovaikutteista viestintää, jossa kuntalainen on tasavertainen keskustelija kunnan kanssa, ja näin ollen asiantuntija itseään koskevilla asioilla (Suomen kuntaliitto, 2016). Tähän on vaikuttanut myös sähköisten palveluiden laajentuminen. Sähköiset palvelut ovat isossa roolissa kuntien varhaiskasvatuksen tieto-, ohjaus- ja asiointipalveluissa (Krogell-Magni, 2010). Sähköinen asiointi internetissä onkin nykyään helpoin ja tehokkain tapa etsiä tietoa (VM, 2023). Kunnat käyttävät verkkosivuja tiedonvälityskanavana, josta kuntalaiset etsivät useammin tietoja paikalla asioimiseen sijaan (Krogell-Magni, 2010).

Voimassa oleva lainsäädäntö ja suositukset sekä yleiset verkkoviestinnän odotukset vaikuttavat kuntien verkkoviestintään, joka toimii ajantasaisena ja kustannustehokkaana tiedonvälityksen sekä vuorovaikutuksen kanavana (Suomen kuntaliitto, 2016). Kuntalain (14.4.2015/410) mukaan kunnan on

annettava tietoa muun muassa kunnassa tarjottavista palveluista. Tämä koskee myös kunnan järjestämää varhaiskasvatusta ja lapsen tukea kolmitasoisuutta.

Voidaan ajatella verkkosivustolla käymistä eräänlaisena digitaalisena kohtaamisena, joka vaikuttaa ihmisen mielikuvaan kunnasta ja sen palveluista. Ajan tasalla olevat ja sujuvasti toimivat verkkopalvelut välittävät positiivista mielikuvaa kunnasta (Suomen kuntaliitto, 2016). Verkkosivulla tapahtuvan kohtaamisen ollessa looginen kokonaisuus, se vaikuttaa syntyvään kuvaan miellyttävästä asioinnista (Pohjanoksa ym., 2007). Verkkosivulla tapahtuvien tulkintojen toistuessa, ne joko vahvistavat tai muuttavat verkkosivun käyttäjän olemassa olevaa mielikuva kunnasta ja siellä informoiduista asioista (Viertola, 2006). Kuntaviestinnän ollessa onnistunutta, se vahvistaa kuntaa koskevaa myönteisyyttä (Suomen kuntaliitto, 2016). Verkkosivustosta jäävä mielikuva ja käyttökokemus ovat keskeisiä kunnan tulevaisuuden vetovoimatekijöitä (Auvinen & Jaakkola 2018).

Verkkosivuston sujuvuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat verkkosivujen selkeys ja helppokäyttöisyys (Pohjanoksa ym., 2007). Se, millaista viestintää verkkosivuilla käytetään, tulee pohtia aina käyttäjien tarpeesta käsin (Suomen kuntaliitto, 2016). Verkkosivujen suunnittelu kaikille henkilöille kattavaksi palveluksi ei ole tarpeellista (Pohjanoksa ym., 2007). Suunnittelussa oleellista on huomioida kulloinenkin verkkosivun oletettu käyttäjäryhmä (Auvinen & Jaakkola, 2017). Oletettavaa on, että varhaiskasvatuksen lapsen tukeen liittyviä asioita etsivät usein lapsiperheen huoltajat.

Ihmisten liikkumisen esteettömyyteen on kiinnitetty paljon huomiota viime vuosina. Korpela ja Linjama (2005) nostavat esille, että samaa esteettömyyttä, verkkosivuista puhuttaessa saavutettavuutta, tulee tavoitella laadittaessa verkkosivuja. Kuntalaissa (10.4.2015/410, §29) määritellään viestinnästä, että *”viestinnässä on käytettävä selkeää ja ymmärrettävää kieltä ja otettava huomioon kunnan eri asukasryhmien tarpeet”*. Verkkosivuston tulee siis olla käytettävissä kaikille käyttäjäryhmille esteettömästi ja tasa-arvoisesti (Krogell-Magni, 2010).

Suomen kuntaliiton (2016) mukaan saavutettavuusvaatimukset asettavat kunnan velvolliseksi ottamaan huomioon selko- ja viittomakieltä käyttävät sekä kuntalaisten moninaiset kieli- ja kulttuuritaustat. Verkkosivuilla tulee käyttää selkeää ja ymmärrettävää yleiskieltä (Suomen kuntaliitto, 2016), sekä

verkkosivuston käyttäjien aistien toimivuuden tai fyysisen toimintakyvyn haasteet tulee huomioida tehtäessä verkkosivuja (Korpela & Linjama, 2016).

Verkkosivujen käyttämiskokemukseen vaikuttaa myös niiden visuaalinen ilme. Suomen kuntaliiton (2016) mukaan kuntien vaakuna on usein lähtökohtana kuntien visuaaliseen ilmeeseen. Verkkosivuston visuaalisen ilmeen muodostavat värit, typografia, graafiset elementit sekä kuvat (Suomen kuntaliitto, 2016). Verkkosivuja luettaessa näköaistilla havaitaan paljon enemmän kuin sanojen perusteella. Kuva voi parhaimmillaan parantaa verkkosivun asian muistettavuutta, tukea informaatiota ja rakentaa kuvaa verkkosivustosta kokonaisuutena (Pohjanoksa ym., 2007). Valokuvalla voidaan myös pyrkiä rakentaa mielikuvaa, kuten varhaiskasvatuksen tuesta, tai vedota verkkosivuilla vieraileviin henkilöihin (Suomen kuntaliitto, 2016). Jos kuvaa käytetään koristeena verkkosivulla, on huomioitava, ettei kuva vaikuta asiasisällön välittymiseen (Korpela ja Linjama, 2005.) Kuvien käyttöä sekä verkkosivuston sisällön tuottamista ohjaa kuntien graafinen ohjekirja sekä brändikäsikirja (Suomen kuntaliitto, 2016).

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa käyn läpi tutkimuksen toteutuksen vaiheet. Ensin esittelen tutkimustehtävän, johon sisältyy tutkimuskysymykset sekä tutkimusmenetelmä. Tämän jälkeen avaan aineiston hankintaa sekä lopuksi kuvaan aineiston analyysivaihetta, sen periaatteita ja käytäntöä.

3.1 *Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset*

Tutkimukseni tehtävänä on selvittää, millaisia kuvauksia lapsen tuesta varhaiskasvatuksessa syntyy kuntien verkkosivuilla. Tutkimusta varten muodostin kaksi tutkimuskysymystä:

1. Millaisena lapsen tuki varhaiskasvatuksessa näyttäytyy Tampereen kaupunkiseudun kuntien varhaiskasvatuksen verkkosivuilla?
2. Millaisia lapsen tukeen liittyviä diskursseja verkkosivuilla rakentuu?

3.2 *Tutkimusmenetelmä*

Tämä tutkimus tehtiin laadullisena tutkimuksena. Tuomi ja Sarajärvi (2018) esittävät, että laadullisen tutkimuksen keinoilla ei tavoitella tilastollisia yleistyksiä. Tarkoituksena on pyrkiä saamaan käsitys ja kuvailla tapahtumia, ilmiöitä tai toimintaa, teoreettisen viitekehyksen ollessa olennainen osa tutkimuksen kaikkia vaiheita (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tutkimuksessani pyrin kuvaamaan lapsen tukea varhaiskasvatuksen verkkosivuilla analysoimalla tutkimuksen aineiston. Tutkimusta varten rakensin teoreettisen viitekehyksen lapsen tuen ja verkkosivuista viestinnän välineenä käsitteistä.

Tutkimukseni teoreettis-metodologinen viitekehys rakentui sosiaalisen konstruktionismin pohjalle. Sillä korostetaan ihmisten tuottavan kielen käytön tavoillaan sosiaalisen maailman (Puusa & Juuti, 2020). Analyysimenetelmänä

käytin kehysanalyysiä ja hyödynsin analyysissä diskurssin käsitettä, mitä avaan aineiston kuvauksen jälkeisessä analyysissä käsittelevässä alaluvussa.

Tässä tutkimuksessa en sinänsä tarkastellut verkkosivuilla olevaa kieltä, vaan miten kieltä käytettiin sekä erityisesti mitä sillä kerrottiin ja kuvattiin verkkosivuilla (Eskola & Suoranta, 1998). Pynnösen (2013) mukaan maailmaa, jossa toimimme toisten ihmisten kanssa, luodaan kokoa ajan erilaisten tekstien ja puheen kautta. Tutkimuksen aineiston tekstien ja valokuvien voidaan ajatella omalta osaltaan rakentavan tukea varhaiskasvatuksessa, eivätkä vain heijastavan olemassa olevaa ja pysyvää kuvaa siitä. Myös tutkimuksessa minun omaan tulkintaan perustuva, tutkimusraporttiin kirjoitettu kieli, luo osaltaan sosiaalista maailmaa ja kuvausta lapsen tuesta.

3.3 *Aineisto*

Eskola ja Suoranta (1998) tuovat laadullisen tutkimuksen aineiston määrittelyssä esille, että laadullinen aineisto voi pelkistetyimmillään olla tekstiä, joka on tuotettu tutkijalähtöisesti tai tutkijasta riippumatta. Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto on tuotettu tutkijasta riippumatta, sillä aineistona toimivat Tampereen kahdeksan kaupunkiseutukunnan varhaiskasvatuksen lapsen tukeen liittyvät verkkosivut. Kaupunkiseudun kunnat ovat Tampere, Nokia, Ylöjärvi, Kangasala, Lempäälä, Pirkkala, Orivesi ja Vesilahti. Asukasmäärät sijoittuvat 4500–250000 asukkaan välille, Tampereen ollessa asukasmäärältään suurin ja Vesilahden ollessa pienin kunta. Tutkimuksen otannan kunnat edustavat monipuolisesti eri kokoisia kuntia Pirkanmaalla.

Aineiston rajaamistyön vaiheessa mielenkiintoni herätti Tampereen kaupunkiseudun kuntien välinen yhteistyö ja seutuvertailu varhaiskasvatuksen asioissa. Vuoden 2021 seutuvertailussa alueella oli varhaiskasvatuksessa tehostetun, erityisen tuen tai kasvun ja oppimisen tukea saavien lasten osuus 7 prosenttia (Ruokonen, 2021). Tuossa vaiheessa jäin pohtimaan, voisinko rajata aineistoni koskemaan tiettyjä kuntia. Aineiston lopulliseen rajaamiseen vaikutti tutkimuskysymysten kirkastuminen tutkimuksen analyysin alkuvaiheessa. Näistä syistä päädyin rajatun aineiston käyttöön tässä tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa tätä kutsutaan tarkoituksenmukaiseksi poiminnaksi (Eskola & Suoranta, 1998).

Keräsin aineiston joulukuun 2023 alussa Tampereen kaupunkiseudun kuntien varhaiskasvatuksen lapsen tukeen liittyviltä verkkosivuilta. Hakukoneena käytin Googlea, jossa hakusanoina käytin sanoja varhaiskasvatus, lapsen tuki ja kunnan nimi. Haussa 6/8 kuntien verkkosivusta tuli listauksessa ensimmäisenä hakutuloksena, yksi hakutulos tuli toisena ja yksi kolmantena. Selasin hakutulosivujen lisäksi kuntien varhaiskasvatuksen verkkosivut kokonaisuudessaan läpi. Tällä pyrin varmistamaan, että kuntien verkkosivustoilta tulee kaikki varhaiskasvatuksen lapsen tukeen liittyvät verkkosivut mukaan.

Kahdeksan kunnan otoksessa kuuden kunnan verkkosivut sisälsivät yhden avautuvan verkkosivun liittyen varhaiskasvatuksen tukeen. Kahden kunnan verkkosivustolta löytyi kaksi tukeen liittyvää verkkosivustoa, jotka otettiin mukaan analyysiin. Tallensin verkkosivut kuvakaappauksella ja tulostin ne myös paperille. Verkkosivujen kuvakaappausten ja paperille tulostamisen avulla varmistin, että analysoitava aineisto pysyi samana, eivätkä mahdolliset verkkosivujen päivitykset vaikuttaisi aineistoon tutkimuksen aikana. Tämä oli hyödyllistä, sillä vuoden 2024 alussa yhden kunnan verkkosivujen ilme ja rakenne oli hieman muuttunut, sisällön säilyessä samana.

Yhden kunnan varhaiskasvatuksen lapsen tukiasioissa verkkosivulla oli linkki pdf-tiedostoon. Pdf-tiedoston alussa luki "Kasvun tuen ohjelman tarkoituksena on tarkentaa varhaiskasvatussuunnitelman luvun 5 sisältöä". Tiedoston lukemisen myötä kävi ilmi, että siinä kuvattiin kyseisen kunnan varhaiskasvatuksen lapsen tukea, ja tiedosto on osa kyseisen kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa. Yhden kunnan sivulla oli myös pdf-tiedosto-linkki liittyen esi- ja alkuopetuksen tuen ja oppilashuollon palveluihin. Rajasin sen analyysin ulkopuolelle linkin toimimattomuuden vuoksi.

Varhaiskasvatuksen lapsen tukeen liittyvät kuntien verkkosivut oli otsikoitu samansuuntaisesti. Ne löytyivät kuntien verkkosivuilta varhaiskasvatus, varhaiskasvatus ja esiopetus tai lapsi varhaiskasvatuksessa nimikkeiden alta (taulukko 1). Seitsemän kunnan verkkosivuston etusivulla oli yläpalkki, josta oli löydettävissä toimialan verkkosivu ja sieltä löytyi linkki varhaiskasvatukseen. Yhden kunnan etusivu oli rakenteeltaan erilainen. Verkkosivulla oli kolmen viivan valikko, jonka kautta pääsi toimialakohtaiseen verkkosivun sisällön valikkoon.

TAULUKKO 1. Verkkosivujen otsikointi

Lapsen tukeen liittyvä verkkosivu	Varhaiskasvatuksen verkkosivu	Toimialan verkkosivu	Kunta
Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa, Varhaiskasvatuksen tuki ja konsultaatio	Varhaiskasvatus	Varhaiskasvatus ja esiopetus	Tampere
Varhaiskasvatuksen tuki	Varhaiskasvatus	Varhaiskasvatus ja koulutus	Nokia
Lapsen tuki	Varhaiskasvatus	Varhaiskasvatus ja opetus	Ylöjärvi
Kasvun tuki varhaiskasvatuksessa	Varhaiskasvatus	Kasvatus ja opetus	Lempäälä
Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa	Varhaiskasvatus	Kasvatus ja opiskelu	Pirkkala
Tuki varhaiskasvatuksessa	Lapsi varhaiskasvatuksessa	Varhaiskasvatus ja opetus	Kangasala
Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki	Varhaiskasvatus	Kasvatus- ja opetuspalvelut	Orivesi
Kehityksen ja oppimisen tuki Tuen polkuja perheille	Varhaiskasvatus	Kasvatus ja opetus	Vesilahti

Aineistona olevien kuntien varhaiskasvatuksen lapsen tuen verkkosivut olivat rakenteeltaan osittain erilaisia. Kahden kunnan verkkosivut oli laadittu yksipalstaisiksi, kolmen kunnan kaksipalstaisiksi ja kolmen kunnan kolmpalstaisiksi. Kuudella kahdeksasta verkkosivusta oli sijoitettu kuvia joko tekstin yhteyteen tai verkkosivun yläosaan. Kolmella verkkosivulla kuvassa oli lapsi yksin tai aikuisen kanssa tai lapsen käsi verkkosivun yläosassa ja muiden verkkosivun kuvat esittivät varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä.

Kuntien verkkosivujen tekstit olivat kieleltään ja sisällöltään samantyyllisiä edustaen kuntaverkkosivujen genreä. Genret ovat vakiintuneita ja tunnistettuja käytänteitä kielenkäytön vakiintuneita tapoja kontekstissaan (Heikkinen, 2012; Pynnönen, 2013). Pietikäinen ja Mäntynen (2019) toteavat genren olevan kielellisen ja sosiaalisen toiminnan yhteenliittymä, jota vakiintuneisuus ja tunnistettavuus käyttäjien taholta. Vaikka verkkosivut olivat palstamääriltään toisistaan jonkin verran poikkeavia, olivat ne palstoitukseltaan tunnistettavissa kuntien verkkosivustoiksi. Kaikilla kunnan verkkosivuilla oli myös joko kunnan vaakuna tai logo, ja sisällön viestintä liittyi vahvasti kunnan palveluihin ja kuntatiedottamiseen (Suomen kuntaliitto, 2016).

3.4 Analyysi

Aineiston analyysissä käytin päämetodina kehystämistä ja diskurssin käsitettä. Sekä kehys- että diskurssikäsite ovat konstruktionistisia, ja ne muistuttavat teorioina toinen toistaan (Karvonen, 2000). Erwin Goffman on esitellyt kehysten käsitettä Gregory Batesonin ajatusten pohjalta (Goffman, 1974; Karvonen, 2000; Puroila, 2002). Karvosen (2000) mukaan Goffman esitti kehysten eräänlaisena määritelmänä tai tulkintana sosiaalisesta tilanteesta, jossa ihminen kysyy ”Mitä tässä on meneillään?”. Ihmiset tekevät tulkintoja sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa, ja kehukset voivat toimia merkityksen antajina niissä (Goffman, 1974).

Diskurssin käsitteellä viitataan sekä lausetta suurempiin kokonaisuuksiin että varsinaiseen kielenkäyttöön eri tilanteissa (Pynnönen, 2013). Diskurssianalyysia kuvataan väljänä viitekehystenä, missä tutkimuksen keskiössä ovat kielenkäytön tavat, joita yksityiskohtaisesti analysoidaan sosiaalisen todellisuuden tuottamista erilaisissa vuorovaikutuksen konteksteissa (Jokinen ym., 2016). Diskurssianalyysia ei voi tehdä tietyn ohjeistetun tavan mukaisesti, vaan tutkimustehtävän ja omien valintojen ohjaamana (Pietikäinen & Mäntynen, 2019). Valitsemani kehystäminen osoittautui luontevaksi menetelmäksi varhaiskasvatuksen verkkosivujen diskursiiviseen analysointiin. Kehys toimi tutkimuksessani eräänlaisena sosiaalisen vuorovaikutustilanteen ymmärtämisen apuvälineenä. Tutkin aineistosta kehystämisen keinoin kielenkäytön tapoja ja niiden tuottamia merkityksiä, jotka rakensivat kuvaa ja siihen liittyviä diskursseja varhaiskasvatuksen tuesta.

Diskurssien rakentumiseen vaikuttaa sekä historiallinen että sosiaalinen konteksti (Pynnönen, 2013). Konteksti tarjoaa mahdollisuuden kielenkäytön analysointiin ja tulkintaan (Pynnönen, 2013). Tutkimuksen kontekstina toimi tutkimuksen teoreettinen viitekehys, johon peilaten tarkastelin aineiston analyysivaiheen kautta rakentuneita tuloksia.

Diskurssianalyysin tekoa voidaan kuvata janavertauksella, jonka vastakkaisissa päissä ovat analyttisyys ja kriittisyys (Jokinen & Juhila, 2016). Analyttisellä diskurssianalyysillä pyritään vahvaan aineistolähtöisyyteen (Jokinen & Juhila, 2016). Analyttinen ja kriittinen diskurssianalyysi eivät ole kuitenkaan toisiaan poissulkevia (Pynnönen, 2013). Aineiston analyysin kautta

analyttisestä lähtökohdasta huolimatta tutkimukseen voi rakentua kriittinen puheenvuoro (Pynnönen, 2013). Se, että analyysitavat eivät sulje toisiaan pois, mahdollisti tutkimuksessani liikkumisvaran analyttisyyden ja kriittisyyden välillä. Tutkimukseni lähtökohtana oli tutkia aineistoa aineistolähtöisesti, poissulkematta kuitenkaan aineistosta mahdollisesti rakentuvia kriittisiä tulkintoja.

Tutkimuksen analysoinnin ensimmäisessä vaiheessa luin paperille tulostamani aineiston useamman kerran läpi. Ajatuksena oli tehdä huomioita tekstin lauseista sekä kuvista, ja sillä tavoin pyrin muodostamaan yleiskuvan aineistosta. Pynnönen (2013) kuvaa vaihetta tekstuaalisena eli tekstin tasossa liikkuvalla analyysillä.

Verkkosivustojen tekstien lukemisen ja niihin perehtymisen jälkeen aloin aineistolähtöisesti käymään tekstiä läpi tutkimustehtävän suuntaisesti etsien merkityksiä ja tutkien kielenkäyttöä. Siirsin verkkosivustojen tekstit copy – paste-toiminnolla Word-tiedostoon. Sen jälkeen koodasin eri värein tekstistä nousevia teemoja sanoja ja lauseita perustuen tekstien samankaltaisuuksiin. Joihinkin lauseisiin sopi useampaakin värikoodausta. Ne jätin aluksi värjäämättä, pohtien lausetta ja sen sisältöä tarkemmin ennen värikoodaamista.

Tämän jälkeen kehystin värikoodattuja sanoja ja lauseita taulukkomuotoon teemoiksi. Laajempia teemoja syntyi aluksi kahdeksan, joita luin useamman kerran läpi pitäen mielessä tutkimuskysymykset. Tämän jälkeen yhdistin teemat viideksi kehykseksi. Kehykset muodostuivat lapsen tukeen käytetyistä kuvauksista, sanoista ja lauseiden kokonaisuuksista. Kehyksiä ovat normitetun tuen kehys, asiantuntijuuden kehys, vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön kehys, varhaiskasvatus osana koulupolkua -kehys ja lapsi-kehys. Asiantuntijuuden ja vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön kehykset pitävät molemmat sisällään yhteistyön elementtejä. Päädyin erottelemaan nämä kuitenkin eri kehyksiin, sillä niiden näkökulma oli osittain erilainen.

Diskurssianalyysiprosessin toista vaihetta voidaan kutsua tulkinnan vaiheeksi (Pietikäinen & Mäntynen, 2019). Pynnösen (2013) mukaan analyysin toinen vaihe on tulkitseva, ja sitä kuvaa pyrkimys ymmärtämään tekstiä ja diskurssia laajemmin. Pynnönen (2013) nimeää myös kolmannen, kriittisen vaiheen, jonka kautta voidaan kyseenalaistaa analyysin kuvauksia tarkastelemalla niitä vallan ja vaikuttamisen näkökulmasta. Näitä eri vaiheita

kuvaan tutkimuksen tuloksia avaavassa sekä johtopäätöksiä ja pohdintaa esittelevissä luvuissa.

Verkkosivuston kuvien katsominen ja tekstiin perehtyminen
Tekstin alustava määrittely aineistolähtöisesti
Värikoodaaminen tekstin sanojen ja lauseiden mukaisesti
Teemoittelu
Kehystäminen värikoodien mukaisesti taulukkomuotoon
Kehyksien yhdistäminen
Kehysten nimeäminen
Kehysten ja diskurssien aukikirjoittaminen
Tulosten kirjoittaminen kehyksien avulla viitekehykseen peilaten

KUVIO 1. ANALYYSIN VAIHEET

4 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Aineistona olleista Tampereen kaupunkiseudun kuntien lapsen tukeen liittyvistä verkkosivuista rakentui analyysin keinoin viisi erilaista kehystä, jotka sisältävät kuvausta tuesta varhaiskasvatuksessa ja siihen liittyviä diskursseja. Tässä luvussa esittelen verkkosivujen kautta rakentuneet kehykset sekä diskurssit. Nostan kehyksistä useampia esimerkkejä aineistosta. Viimeisessä alaluvussa tuon esille huomioita verkkosivuilla olevista valokuvista.

4.1 Normitetun tuen kehys

Normitetun tuen kehyksen sisältö koostuu vahvasti varhaiskasvatuslain (540/2018) ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) sisältöön liittyvästä tuen kuvaustavasta. Kuntien verkkosivuilla oli laajasti tähän kehykseen linkittyvää kuvausta. Kehyksessä kuvaillaan lapsen oikeutta tukeen ja sen kolmitasoisesta rakenteesta varhaiskasvatuksessa. Vaikka diskursseissa rakennetaan kuvaa lapsen oikeudesta tukeen, ei kehykseen valikoituneissa kuvauksissa käy ilmi lapsen osallisuutta siihen, vaan lapsi kuvataan enemmän tuen antamisen kohteena.

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea siten kuin varhaiskasvatuslaissa on säädetty.

Tuen muotoja ovat hoidollinen, pedagoginen ja rakenteellinen tuki.

Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista.

Kehyksessä lapsen kolmitasoiseen tukeen liittyen kuvataan myös tukemisen tapoja. Lapsen tuen tavoilla avataan tuen kolmitasoisuutta ja tuodaan konkreettisemmin esille verkkosivujen lukijalle, mitä lapsen tuki varhaiskasvatuksessa on. Tuen tapojen kuvauksilla rakennetaan myös kuvaa inklusiivisesta tuesta:

Oppimisympäristöä ja toimintaa muokataan tukemaan lasten yksilöllisiä tarpeita ja vahvuuksia.

Lasta voidaan tukea joustavilla ryhmittelyillä (pienryhmä- ja yksilötyöskentely), eriyttämällä toimintaa tai muokkaamalla toimintaympäristöä lapsen tarpeita vastaavaksi.

Normitetun tuen kehyksen kuvaukset ovat sävyltään tietoa tuottavaa ja diskurssissa korostuu yksisuuntainen sekä asiatyylinen viranomaispuhe. Kehyksessä esiintyy useita varhaiskasvatuksen genreen liittyviä sanoja, kuten pedagogiikka, oppimisympäristö ja eriyttäminen, joilla pyritään kuvaamaan tukea. Kuvaustavassa korostuu teoreettisessa viitekehyksessä esitetty kunnan tehtävä tiedon tuottajana ja välittäjänä. Huoltajien ja lapsen rooli on passiivinen tässä kehyksessä, instituutiona varhaiskasvatuksen ottaessa aktiivisen roolin.

4.2 Asiantuntijuuden kehys

Tämän kehyksen muodostavat kuvaukset varhaiskasvatuksen lapsen tuen prosesseissa mukana olevista varhaiskasvatuksen erityisopettajista ja muista varhaiskasvatuksessa työskentelevistä ammattilaisista. Verkkosivujen diskurssissa oli havaittavissa lapsen tuen arvioinnin, suunnittelun ja toteutuksen kietoutuminen vahvasti varhaiskasvatuksen erityisopettajan asiantuntijuuteen.

Veot ovat mukana arvioimassa, suunnittelemassa ja toteuttamassa lapsiryhmän toimintaa ja lapsen tarvitsemia tukitoimia.

Kehityksen ja oppimisen tuen asiantuntijana toimii varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo), jonka tehtävänä on yhdessä huoltajien ja ryhmän kasvattajien kanssa lapsen yksilöllisten tarpeiden tunnistaminen ja tuen polun suunnittelu.

Hän on kehityksen ja oppimisen tuen asiantuntija, jonka tehtävänä on ohjata ja opastaa päivähoiton henkilöstöä.

Esimerkeissä kuvataan varhaiskasvatuksen erityisopettajan työtä lapsen tuen eri vaiheissa, yhteistyön linkkinä ja varhaiskasvatushenkilöstön ohjaajana sekä opastajana. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan yhteystiedot löytyvät lähes kaikilta verkkosivuilta. Yhteystietojen löytyminen verkkosivuilta lisää erityisopettajan tavoitettavuuden tarkoituksellisuutta sekä osaltaan vahvistaa kuvaa erityisopettajasta moneen suuntaan yhteistyötä tekevänä varhaiserityiskasvatuksen asiantuntijana.

Tämän kehyksen varhaiskasvatuksen erityisopettajan liittyvät kuvaukset näyttäytyvät samansuuntaisena informaatiopuheena normitetun tuen kehyksen kuvausten kanssa pyrkien kuvaamaan erityisopettajan työnkuvaa varhaiskasvatuksessa. Kehyksessä esiintyy aiemmin esitettyjen esimerkkien mukaisesti varhaiskasvatuksen erityisopettajasta käytetty persoonapronomini ja verbi *hän on* tai *veo on*, joita käyttämällä tuodaan varhaiskasvatuksen erityisopettaja kiinteästi osaksi vakituista, varhaiskasvatuksen yksikössä työskentelevää henkilöstöä.

Kuntien verkkosivuilla on löydettävissä varhaiskasvatuksen erityisopettajan lisäksi myös muita varhaiskasvatuksen toimialan ammattilaisia, joita ovat muun muassa varhaiskasvatuksen sosionomi, varhaiskasvatuksen perheohjaaja sekä hyvinvointiohjaaja. Muista varhaiskasvatuksen ammattilaisista käytettävät kuvaukset poikkesivat varhaiskasvatuksen asiantuntijuuden kehykseen varhaiskasvatuksen erityisopettajan asiantuntijuustyöhön liittyvistä kuvauksista.

--jonka tarkoituksena on yhdessä perheen kanssa löytää keinoja arkipäivän pulmatilanteisiin.

Tarkoituksena on yhdessä perheen kanssa löytää ratkaisuja arkipäivän pulmatilanteisiin erilaisissa kasvatukseen ja vanhemmuuteen liittyvissä asioissa.

Kehyksen diskurssissa on esillä varhaiskasvatuksen eri asiantuntijoihin liittyvät erilaiset kuvaustavat. Esitetyissä kahdessa viimeisessä esimerkissä korostuvat muiden varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden kanssa pulmatilanteiden selvittäminen ratkaisukeskeisesti vanhempien kanssa. Näissä jälkimmäisissä esimerkeissä asetetaan lapselle ja vanhemmille aktiivisempi rooli toimijana verrattuna varhaiskasvatuksen erityisopettajaan liitetyistä kuvauksista. Vaikka vanhemmille asetetaan aktiivisempi rooli, niin silti asiantuntijoiden rooli korostuu.

4.3 Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön kehys

Yhteistyön kehys sisältää kuvauksen lapsen tukeen liittyvästä yhteistyöstä sekä sen tavoitteista ja muodoista. Kuvauksissa varhaiskasvatuksessa lapsen tuen äärellä yhteistyötä tekevät varhaiskasvatuksen työntekijät, kuten opettaja ja erityisopettaja, huoltajien sekä varhaiskasvatuksen muiden ammattilaisten ja monialaisesti eri ammattikuntien edustajien kanssa.

Suunnittelussa yhteistyö huoltajien, kasvatushenkilöstön ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden välillä on erityisen tärkeää.

Keskustelussa sovitaan lapsellesi annettavasta tuesta ja tuen saamisen muodoista.

Huoltajat voivat olla milloin tahansa yhteydessä varhaiskasvatuksen erityisopettajaan--.

Yhteistyö huoltajien kanssa kuvataan tärkeänä ja monen suuntaisena vuorovaikutuksena, jossa keskustelu tuodaan esille yhteistyön tekemisen muotona. Kehyksen kuvaukset pitävät sisällään virallista informaatiota yhteistyöstä kannustaen vanhempia yhteydenottoihin ja yhteistyöhön. Kehyksen vuorovaikutuksesta on havaittavissa lukijaa yhteistyöhön kutsuva ja paikoitellen normitetun kehyksen vuorovaikutusta henkilökohtaisempi sävy, joka tulee ilmi yllä olevasta esimerkissä, jossa lukijaa sinutellaan. Huoltajia roolitetaan tämän kehyksen sisällä aktiivisempaan asemaan edellä avattuihin kehyksiin nähden.

Monialaisen yhteistyöntekemisen kumppaneina verkkosivuilla mainitaan muun muassa neuvola, sosiaalipalvelut, psykologit sekä erilaiset terapeutit. Kuvaa monialaisuudesta tuodaan esille myös verkkosivustoilla seuraavilla esimerkeillä:

Varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee monialaista yhteistyötä, jonka tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen lasten yksilöllisiä tarpeita vastaavasti.

Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään.

Eri toimijoiden välinen hyvä, luottamuksellinen yhteistyö on aina lapsen edun mukaista.

Vaikka kehyksessä monialaista yhteistyötä kuvataan monen suuntaisena tuen antamisena ja yhteistyön tekemisenä, ei kehyksen kautta rakennu selkeää kuvaa yhteistyön tekemisen tavoista. Monialainen yhteistyö nostetaan esille lapsen oikeutena sekä etuna. Tätä kautta muodostuu kuva, jossa yhteistyön tärkeys korostuu ja yhteys rakentuu lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin. Tämän kehyksen sisällä lapsen hyvinvointi nousee kuvauksista esille vallitsevan yhteistyön diskurssin lisäksi.

4.4 Varhaiskasvatus osana koulupolkua -kehys

Varhaiskasvatus osana koulupolkua -kehys rakentuu verkkosivun kuvauksista, joissa tuodaan esille lapsen tuen aloittamisen tärkeyttä lapsen kehityksen sekä oppimisen näkökulmasta. Kehyksessä varhaiskasvatuksen lapsen tuki tuodaan esille hyvänä asiana, jolla pyritään ennakoivasti toisaalta vaikuttamaan mahdollisiin tulevaisuudessa esiintyviin pulmiin sekä toisaalta helpottamaan esiopetuksen ja koulun aloitusta. Esiopetukseen ja kouluun liittyvä puhe suuntautuu lapsen ja vanhemman näkökulmasta tulevaisuuteen. Tulevaisuuspuhe rakentaa tuen jatkuvuutta varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen.

Varhain aloitettu lapsen kehityksen ja oppimisen tukeminen ennaltaehkäisee ja estää lapsen vaikeuksien kasaantumista ja pitkittymistä.

Tarvittavat tukitoimet huomioidaan lapsen siirtyessä esiopetukseen.

Mahdollisimman varhain annettu tuki edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja oppimista sekä helpottaa lapsen koulun aloittamista.

Näin riittävien tukitoimien järjestäminen perusopetuksessa helpottuu.

4.5 Lapsi-kehys

Lapsi-kehysten muodostavat verkkosivujen kuvaukset, joissa nostetaan esille lapsi. Kuvauksista tuodaan esille lapset ja heidän yksilöllisyytensä. Yksilöllisyyttä kuvataan sekä kasvun ja kehityksen että oppimisen näkökulmasta, joka on keskiössä myös lapsen tukeen liittyvässä valtakunnallisessa ohjauksessa.

Jokainen lapsi kasvaa ja kehittyy omaan, yksilölliseen tahtiinsa.

--lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta.

--jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä.

Lapsi-kehys pitää sisällään myös kuvauksen vuorovaikutuksen tavasta lasten kanssa. Esimerkeistä kuvastuu positiivisuus ja tavoite lämpimään kohtaamiseen, joka näyttäytyy erilaisena diskurssina verrattuna muihin kehyksiin. Tämä on havaittavissa käytettyjen, kuten onnistuminen ja ilo, sanojen kautta.

Kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä.

Yhteinen tavoitteemme on lapsen onnistumisen kokemusten ja oppimisen ilon vahvistaminen.

Selkeitä viittauksia lapsen osallisuuteen tuen eri vaiheessa oli vähän. Niistä on tässä yksi esimerkki:

Myös lasta kuullaan lapsen ikä ja kehitys huomioiden.

Lapsi- kehukseen sijoitettavia kuvauksia, joilla rakennetaan kuvaa lapsesta ja lapsen aktiivisesta roolista ja osallisuudesta tukeen, oli suhteessa muuhun verkkosivujen sisältöön hyvin niukasti.

4.6 Huomioita verkkosivujen kuvista

Tarkastelin tutkimuksessa myös lapsen tuen verkkosivuilla olevia kuvia, joita oli kuusi. Verkkosivuilla sijaitsevat kuvat voidaan jakaa kahden tyyppiin kuviin. Ensimmäisen tyyppin kuvissa oli lapsi yksin tai aikuisen kanssa varhaiskasvatuksessa tehtävän toiminnan äärellä, kuten peliä pelaamassa. Ihmisten toimintaa kuvaavissa valokuvissa oli myös lasten käsistä koostuva ympyrä.

Ihmisiä tai ihmisten toimintaa esittävät valokuvat välittävät positiivista kuvaa tukeen liittyvistä seikoista kuvissa hymyilevien lasten kautta. Aikuisen ja lapsen yhdessä toimiminen vahvistaa käsitystä yhdessä asioiden harjoittelusta varhaiskasvatuksessa. Lapseen liittyvät kuvat ovat samansuuntaisin lapsen kehysten kanssa. Yhdessä olevat kädet taas kuvaavat yhteistyön tärkeyttä ja merkityksellisyyttä, joka nousee esille myös analyysin kautta osaksi vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön kehystä. Kuva siis tukee osaltaan yhteistyön diskurssia.

Toisen tyyppin kuvissa oli varhaiskasvatuksen oppimisympäristöön liittyvää kuvausta, joissa oli liikuntavälineistöä tai varhaiskasvatuksen ryhmätiloista kuvia. Varhaiskasvatuksen ryhmätilojen kuvat välittävät kuvausta varhaiskasvatuksesta monipuolisena oppimista ja kehitystä tukevana ympäristönä.

5 POHDINTA

Tutkimukseni tehtävänä oli selvittää, millaisia kuvauksia kolmitasoisesta tuesta varhaiskasvatuksessa syntyy Tampereen kaupunkiseudun kuntien verkkosivuilla. Tässä luvussa käsittelen ensin tutkimuksen johtopäätöksiä, joissa kietoutuvat yhteen kehysten kuvaukset sekä diskurssien rakentuminen, mitä tarkastelen teoriaan peilaten. Lopuksi käyn läpi tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyviä kohtia sekä jatkotutkimusmahdollisuuksia.

5.1 Tulosten johtopäätökset

Tutkimuksessa rakentui analyysin avulla viisi kehystä, joiden kautta saatiin kuvauksia siitä, millaisena lapsen tuki näyttäytyy varhaiskasvatuksen verkkosivuilla. Kehyksiä tarkastelemalla havaittiin myös varhaiskasvatuksen tuesta rakentuvia diskursseja. Kehykset ovat normitetun tuen kehys, asiantuntijuuden kehys, vanhempien kanssa tehtävä yhteistyön kehys, varhaiskasvatus osana koulupolkua -kehys ja lapsi -kehys. Tutkimuksen tuloksissa vahvimmin esiin nousi kaksi ensimmäistä eli normitetun tuen ja asiantuntijuuden kehykset.

Normitetun tuen kehyyksen kuvauksissa tuki näyttäytyi varhaiskasvatuksen lakisääteisenä palveluna, johon jokaisella lapsella on oikeus. Lapsen oikeus tukeen sekä inklusiiviseen varhaiskasvatukseen onkin yksiselitteistä ja lailla säädettyä (varhaiskasvatuslaki 540/2018; Kannel ym., 2023). Kehyyksen kuvaukset näyttäytyivät varhaiskasvatuslain (540/2018) suuntaisina. Laissa säädetään lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemisesta sekä tuen kolmesta tasosta koskemaan kaikkia varhaiskasvatusikäisiä lapsia. Varhaiskasvatuksen tukea kuvattiin kehyyksen kautta joustavana ja rakenteellisesti kolmitasoisena eli yleisenä, tehostettuna ja erityisenä tukena (ks. OPH, 2022; Alila, 2022). Lisäksi päivittäisten tukemisen tapojen kuvaamisella rakentunut kuva tuen käytännöistä varhaiskasvatuksen arjessa, näytti olevan

linjassa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) olevien pedagogisten tukemisen tapojen kanssa.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan asiantuntijuus näyttäytyi kehyksen kautta tärkeänä osana tukea muiden asiantuntijoiden kanssa. Erityisopettajan asiantuntijuus oli keskiössä lapsen tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa sekä avainasemassa monen suuntaisessa ja monialaisessa yhteistyössä. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelut kuuluvatkin oleellisesti tukeen (ks. Heiskanen ym., 2022) ja varhaiskasvatuslaissa (540/2018) ohjataan erityisopettajaa olemaan mukana tuessa tarpeen mukaan.

Asiantuntijuuden kehyksen kautta rakentuneissa diskursseissa erityisopettajalle asetettiin työtehtäviä laaja-alaisesti ja kiedottiin hänet tiiviiksi osaksi lapsen tukea. Verkkosivujen diskurssi erityisopettajuudesta ja muista varhaiskasvatuksen asiantuntijoista olivat osittain erisuuntaisia, mikä näyttäytyi muiden asiantuntijoiden työn kuvauksissa ratkaisukeskeisenä, sosiaalityön mukaisena tukemisen puheena. Asiantuntijuusdiskurssi näytti peittävän osittain alleen diskurssin tuen rakentamisen lähtökohdista eli ympäristön ja vuorovaikutuksen tarkastelusta (Pihlaja & Viitala, 2022; Turja & Lipponen, 2022; Heiskanen ym., 2022). Kasvu ympäristöön ja vuorovaikutukseen liittyvä laajempi diskurssi saattaisi rakentaa verkkosivuilla kävijöille konkreettisempaa kuvaa missä, miten ja kenen kanssa lapsen tuki inkluusioperiaatteen mukaisesti varhaiskasvatuksen arjessa systemaattisesti toteutuu.

Verkkosivuja käsittelevässä kappaleessa toin esiin, että kuntia ohjataan lainsäädännöllä tiedottamaan kunnassa tarjottavista palveluista (Kuntalaki 14.4.2015/410). Sekä normitetun tuen että asiantuntijuuden kehyksen kuvaustavoissa painottui tiedon tuominen kolmiportaisen tuen rakenteesta ja asiantuntijuudesta, joka näyttäytyi pääosin yksisuuntaisena asiakirjapuheena. Tämä viranomaisinformaatio- ja asiantuntijadiskurssi oli vallitsevaa, vaikkakin aineistossa oli havaittavissa tästä poikkeavaa diskurssia muiden varhaiskasvatuksen toimialalla asiantuntijatehtävissä työskentelevien kuvauksissa. Tuloksista oli myös havaittavissa, että normitetun tuen ja asiantuntijuuden kehysten kuvaukset olivat samansuuntaisia Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) ja varhaiskasvatuslain (540/2018) kanssa. On mahdollista, että varhaiskasvatuksen lainsäädäntö ja

ohjaavat asiakirjat ovat vaikuttaneet verkkosivuilla käytettyyn tuen kuvaustapaan, joka osaltaan on ylläpitämässä viranomaisinformaatio- ja asiantuntijadiskurssia.

Normitetun tuen, mutta myös asiantuntijuuden kehyksessä, oli varhaiskasvatuksen genreen kuuluvaa sanastoa, joita käytetään varhaiskasvatusta ohjaavissa laissa ja asiakirjoissa. Verkkosivuston tulisi olla tiedon lähteenä käytettävissä kaikille käyttäjäryhmille esteettömästi ja tasa-arvoisesti (Krogell-Magni, 2010). Saattaa olla, että varhaiskasvatuksen genreen kuuluvien sanojen avautuminen on haastavaa lukijalle, joka ei tunne varhaiskasvatuksen sanastoa tai esimerkiksi käyttää selkokieltä asioidessaan verkkosivuilla. Varhaiskasvatuksen sanaston käyttäminen voi osittain asettaa verkkosivun lukijat eriarvoiseen asemaan saavutettavuuden näkökulmasta tarkasteltuna.

Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön kehyksen kautta varhaiskasvatuksen tuki näyttäytyi tarpeen mukaisena, monialaisena ja moniammatillisena vuorovaikutuksena vanhempien kanssa. Vuorovaikutuksella tavoiteltiin lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin kokonaisvaltaista tukemista. Vanhempien rooli tuessa rakentui kehyksen kautta hieman aktiivisemmaksi, ja muodosti kuvan vanhempien osallisuuden tärkeydestä tuen tasoilla. Tämän kehyksen kautta rakentui yhteistyön kuvausta ja diskurssi, joka on linjassa ohjausasiakirjojen ohjaaman, varhaiskasvatuksessa tehtävän yhteistyön ja osallisuuden diskurssin kanssa (varhaiskasvatuslaki 540/2018; OPH, 2022; Alila 2022). Vaikka kehyksen diskurssissa kannustettiin vanhempia yhteistyöhön eri ammattilaisten kanssa, konkreettiset kuvaukset missä ja miten yhteistyötä vanhempien kanssa toteutetaan, jäivät kuitenkin vähäisiksi.

Varhaiskasvatus rakentui tuen osalta kiinteäksi osaksi koulupolun alkua. Kolmitasoinen tuki onkin nykyään yhdenmukainen esi- ja perusopetuksen kanssa (Laakso ym., 2023). Varhaiskasvatus osana koulupolkua -kehyksen kautta näyttäytyi kuva kolmitasoisesta tuesta, jolla pyrittiin ennaltaehkäisten ja ennakoiden vaikuttamaan mahdollisiin tulevaisuuden oppimisen ja kasvun pulmiin sekä toisaalta helpottamaan esiopetuksen ja koulun aloitusta. Tällä kuvauksella on yhteys Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) tuotettuun varhaisen vaiheen puuttumisen diskurssiin. Varhaiskasvatus osana koulupolkua -kehyksen kuvauksessa rakentui lisäksi tulevaisuuteen suuntautuvaa diskurssia. Voidaan pohtia, rakentaako kehyksen tulevaisuuspuhe

verkkosivujen lukijalle varhaiskasvatuksesta kuvaa ensisijaisesti siirtymävaiheena esi- ja perusopetukseen vai rakentuuko kuva varhaiskasvatuksesta lapsen elämän vaiheena, joka on arvokasta kullekin lapselle tässä ja nyt.

Normitetun tuen kehyksessä tuki näyttäytyi lapsen oikeutena. Siihen liittyvässä diskurssissa lapsi oli useimmiten tuen antamisen kohteena. Tuen antamisen diskurssi on havaittavissa tukea ohjaavissa laissa ja asiakirjoissa (Varhaiskasvatustalaki 540/2018; OPH, 2022). Tämä saattaa osaltaan selittää lapsen asettamista tuen saajaksi aktiivisena toimijana olemisen sijaan myös verkkosivuilla. Tuloksissa huomionarvoista oli, että vaikka toisen kehiksen kautta lapsi oli tuen antamisen kohteena, lapsi- kehiksen kautta tuki näyttäytyi usein lapsikeskeisenä. Tässä kehyksessä lapsi näyttäytyi olevan tuen keskiössä, missä lapsen yksilöllisyys ja yksilöllisyyden huomioiminen oli tuen järjestämisen lähtökohta. Lapsen kehyksessä vuorovaikutusta kuvattiin pyrkimyksenä positiivisuuteen ja lämpimään kohtaamiseen lapsen kanssa, mitkä ovat osaltaan pedagogisen tuen muotoja (OPH, 2022). Kuten aiemmin jo totesin, lasten ja varhaiskasvatuksessa työskentelevien keskinäinen vuorovaikutus on keskeinen tuen järjestämisen lähtökohta. Vuorovaikutus voi toimia oivallisena lähtökohtana lasten kuulemiselle ja sitä kautta keinona lasten osallisuuden vahvistumiselle.

Osallisuuden vahvistaminen on oleellista, sillä tutkimuksen tulokset osoittivat, että lapsen aktiiviseen toimijuuteen ja osallisuuteen liittyvää diskurssia oli niukasti. Vaikka lapsen osallisuus on ollut vahvasti läsnä lapsen tuen ja inklusion keskusteluissa osana tuen määrittelyä ja lainvalmistelua, tämä ei ollut aineiston kautta havaittavissa. Oli huomionarvoista, että inklusiivisuuden ja lapsen osallisuuden ollessa vahvasti lähtökohtana tukea normittavaan lakiin ja asiakirjaohjaukseen, mikä näyttäytyi myös verkkosivuilla, lapsen osallisuus ei tullut kuitenkaan siellä samansuuntaisesti esille. Lapsen osallisuuden diskurssin vähäisyyttä voisi selittää se, että verkkosivuilla kävijöiden voidaan ajatella olevan pääsääntöisesti lapsiperheen huoltajia, jotka etsivät tietoa palveluista. Verkkosivujen suunnittelussa on oleellista huomioida kulloinenkin verkkosivun oletettu käyttäjäryhmä (Auvinen & Jaakkola, 2017). Toisaalta myös osallisuuden toteuttamisen haasteellisuus (Viitala, 2022) voivat osaltaan vaikuttaa verkkosivujen vähäiseen lapsen osallisuuden diskurssiin.

Tutkimuksessa kiinnitin huomiota myös valokuviiin, joita oli verkkosivuilla vähän. Valokuvista rakentuu kuvausta yksin tai aikuisen kanssa toimivasta lapsesta sekä oppimisen ympäristöstä. Valokuva voi parhaimmillaan vaikuttaa verkkosivun asian muistettavuuteen, tukea esitettyä informaatiota ja rakentaa kuvaa verkkosivustosta kokonaisuutena (Pohjanoksa ym., 2007). Leikin ollessa merkityksellistä lasten osallisuuden toteutumisessa (Kangas & Brotherus, 2017), valokuvat lasten leikeistä ja huumorista sekä lasten vertaiskulttuurista, voisivat toimia keinona tuoda lasta enemmän näkyviin verkkosivuilla, ja sitä kautta olla siltana lapsen osallisuuden diskurssin lisäämiseen.

5.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen tekemisen yhteydessä tulee aina arvioida tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyviä näkökulmia. Aaltio ja Puusa (2020) tiivistävät laadullisen tutkimuksen arvioinnin kolmen eli uskottavuuden, luotettavuuden ja eettisyyden käsitteisiin. Laadulliset tutkimusmenetelmät muovautuvat suhteessa kunkin tutkimuksen tarkoitukseen ja aineistoon, joten tutkimuksen luotettavuutta on tarkasteltava tutkimuksessa käytettyjen ratkaisujen suuntaisesti (Aaltio & Puusa, 2020). Tämän tutkimuksen tehtävänä oli tutkia, millaisena lapsen tuki varhaiskasvatuksessa näyttäytyy Tampereen kaupunkiseudun kuntien verkkosivuilla. Tähän tutkimustehtävään pyrin saamaan vastauksen aineistona olleiden verkkosivujen analysointiin soveltuvalla menetelmällä. Diskursseja tutkittaessa analyysia ei voi tehdä tietyn ohjeistetun tavan mukaisesti, vaan tutkimustehtävän ja omien valintojen ohjaamana (Pietikäinen & Mäntynen, 2019). Kehysanalyysi ja diskurssin käsitteen käyttö soveltuivat menetelmänä hyvin verkkosivujen sisällön analysointiin. Käyttämäni analyysitapa oli minulle uusi tapa analysoida aineistoa, joten minun piti pitää kirkkana mielessä tutkimustehtävä ja arvioida tekemieni valintojen sopivuutta suhteessa tutkimuskysymykseen.

Diskurssien analysoinnin luonteeseen kuuluu aineiston laajuuden määrittäminen tutkimustehtävän ja resurssien mukaan (Juhila & Suoninen, 2016). Tässä tutkimuksessa tutkimuskysymykset rajasivat aineistoa. Tutkimuksen aineisto oli kohdennettu ja pieni, näin ollen tutkimuksen tulokset antoivat rajatun

kuvan tuen kuvaustavoista verkkosivuilla ja rakentuneista diskursseista. Tästä syystä tutkimuksen tulosten perusteella ei voida tehdä laajoja yleistyksiä.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkimuksen eri vaiheista selkeästi ja yksityiskohtaisesti tehty kuvaus (Aaltio & Puusa, 2020). Laadullisen tutkimuksen yhtenä uskottavuuden perusteluna pidetään tämän lisäksi tutkittavan ilmiön ymmärtämistä, joka näyttäytyy tutkittavan ilmiön monipuolisena ja syvällisenä kuvaamisena, millä pyritään vahvistamaan tutkimuksen reliaabeliutta (Aaltio & Puusa, 2020). Pyrin kuvaamaan teorian ja tutkimuksen vaiheet tutkittuun tietoon ja kirjallisuuteen perustuen selkeästi, yksityiskohtaisesti ja totuudenmukaisesti. Tutkimusraportissa avasin ymmärrystäni sekä tutkittavasta ilmiöstä että tutkimuksen tekemisen vaiheista ja sen aikana tekemistäni valinnoista. Tutkimuksen luotettavuutta olisi voinut lisätä varhaiskasvatuksen verkkosivuista tehty aiempi tutkimus, johon olisin voinut verrata omia tuloksiani. Tämä oli kuitenkin haasteellista, sillä varhaiskasvatuksen verkkosivuista on tehty niukasti tutkimusta. Jätin ottamatta mukaan varhaiskasvatuksen verkkosivuista tehdyt Pro Gradu-tutkimukset, koska ne eivät olleet tarkoituksenmukaisia tieteellisiä lähteitä kandidaatintutkielmaa tehtäessä.

Eettisyyteen kuuluu noudattaa eettisyyden periaatteita tutkimuksen kaikissa vaiheissa (Aaltio & Puusa, 2020). Tämä tutkimus tehtiin hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti (TENK, 2023), mikä on kulkenut koko tutkimusprosessin mukana ideoinnista tutkimussuunnitelman tekoon, läpi tämän tutkielman laatimisen julkaisuun saakka. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistuksen mukaisesti raportoin tutkimuksen eri vaiheita avoimesti ja rehellisesti. Käytin viittauksia alkuperäistä aineistoa arvostaen ja asianmukaisesti merkiten (ks. TENK, 2023).

Tutkimusraportissa avasin aineiston valintaa ja rajaamisen kriteerejä. Tutkimuksen aineistona käytettiin kuntien verkkosivuja, jotka ovat julkisia. Näin ollen tutkimusluvan hankkiminen ei ole ollut tarpeellista. Aaltion ja Puusan (2020) mukaan tutkimuksesta ei saa aiheutua haittaa tutkimuksen kohteena oleville tai tahoille. Pyrin käyttämään kuntien verkkosivuja aineistona kunnioittavasti.

Laadulliselle tutkimukselle on tavanomaista, että sen keinoin ei ole mahdollista löytää objektiivista ja yleistettävissä olevaa totuutta (Aaltio & Puusa, 2020). Pietikäisen ja Mäntysen (2019) mukaan tutkijan oma konteksti vaikuttaa osaltaan tutkimuksen tekoon. Jokinen ja kumppanit (2016) kehottavatkin

pyrkimykseen tunnistaa omaan kulttuuriin liittyvät tavat ja uskomukset sekä mahdollisen ilmapiirin vaikuttavuus. Laadullisen tutkimuksen tekoa luonnehtii tutkimuksen tekemisen ainutlaatuisuus. Tällä tarkoitan sitä, että toisen tutkijan tekemällä analyysillä voidaan käyttämästäni aineistosta päätyä eri tuloksiin riippuen tutkimuksen ja tutkimuksen tekijän kontekstista sekä tutkimuksen tekijän tulkinnoista.

Tutkimuksen teon eri vaiheessa tiedostin, että kasvatustieteen opiskelijana ja varhaiskasvatuksessa työskentelevänä minulla oli etukäteen tietoa sekä työn kautta tullutta kokemusta varhaiskasvatuksesta ja lapsen tukeen liittyvistä asioista. Päätin olla tutustumatta verkkosivuihin ennen varsinaisen tutkimuksen aloittamista. Näin toimimalla pyrin antamaan aineistolle tilaa ja yritin olla muodostamatta ennakkokäsityksiä kuntien verkkosivuista. Vaikka tiedostin ennakkokäsitykseni aiheesta, ne saattoivat vaikuttaa aineistosta tekemiini havaintoihin, ollessani itse tutkimusvälineenä keskeisenä osana tutkimusta (ks. Eskola ja Suoranta, 1998).

5.3 Jatkotutkimusaiheet

Tämän tutkimuksen avulla rakennettiin kuvaa varhaiskasvatuksen tuesta ja lapsen tukeen liittyvistä diskursseista verkkosivuilla. Tutkimuskysymyksiin pyrin saamaan vastauksen tutkimalla aineistona olleita Tampereen kaupunkiseutukuntien verkkosivuja sekä käyttämällä analyysimenetelmänä kehysanalyysiä ja diskurssin käsitettä.

Tutkimuksessa esille tuodut tulokset ovat hyödynnettävissä varhaiskasvatuksen kentällä vuorovaikutusviestinnässä sekä laajemmin kuntien verkkoviestinnässä varhaiskasvatuksen ja lapsen tukeen liittyen. Tutkimustulosten pohjalta varhaiskasvatuksessa työskentelevät voivat myös peilata, millaista kuvaa varhaiskasvatuksessa käytettävä kieli rakentaa sekä sanallisissa että kirjoitetuissa vuorovaikutustilanteissa yhdessä valokuvien kanssa. Kieli ja valokuvat ovat keskiössä varhaiskasvatuksessa yleistyneissä sosiaalisen median kanavissa, jotka ovat yhä enenevässä määrin tärkeä osa varhaiskasvatustyöyksiköiden ja -ryhmien dokumentointia ja viestintää.

Näkisin jatkotutkimukset aiheeseen liittyen hyödyllisinä. Lapsen tukeen liittyvien verkkosivustojen tutkimista voisi laajentaa tekemällä tutkimusta, miten

kuntien verkkosivujen kuvaukset tuesta eroavat toisistaan eri puolella Suomea. Olisiko havaittavissa eroja tai yhtäläisyyksiä lapsen tukeen liittyen suhteessa siihen, että varhaiskasvatuslaki ohjaa kaikkia kuntia? Millaista diskurssi olisi? Tähän liittyen olisi kiinnostavaa myös tutkia, millä tavoin kuntien verkkosivujen informaatio ja diskurssit ovat muuttuneet vuoden 2022 lain muutoksen myötä. Jatkotutkimusideana nostan esille vielä verkkosivujen käyttäjäkokemusten tutkimisen. Olisi hyödyllistä selvittää, millainen kuva verkkosivujen käyttäjille nousee lapsen tuesta. Saavatko verkkosivuilla kävijät heidän tarpeitaan vastaavaa tietoa, ja avautuuko lapsen kolmitasoinen tuki ja siihen liittyvät prosessit konkreettisesti verkkosivuilla kävijälle. Moninaistuvassa ja aikaisempaa monikielisemmässä Suomessa on tärkeää, että verkkosivuilla oleva tieto on kaikkien saatavilla.

Tuesta rakentuva kuva ei ole yhdenmukainen. Se, miten ja mitä lapsen tuesta viestitään, voi vaikuttaa varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien välisen yhteistyön tekemisen eri vaiheisiin. Yhteistyö luo vahvan perustan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiselle. Arvokkaalle tuelle, johon jokaisella lapsella on oikeus.

LÄHTEET

- Aaltio, I. & Puusa, A. (2020). Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus. (E-kirja.)
- Alasuutari, M., Lammi-Taskula, J., Riikonen, A., & Kannel, L. (2022). *Lastenneuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyö ja palveluohjaus*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:27 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163937/VNTEAS_2022_27.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Alila, K. (2022) Lainsäädännöllinen kehys tuen uudistukselle varhaiskasvatuksessa. Teoksessa N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.) *Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt* (s. 14–37). PS-Kustannus.
- Alila, K., Eskelinen, M., Kuukka, K., Mannerkoski, M. & Vitikka, E. (2022). *Kohti inklusiivista varhaiskasvatusta sekä esi- ja perusopetusta. Oikeus oppia – Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa valmisteleavan työryhmän loppuraportti*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:44 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164421/OKM_2022_44.pdf?sequence=4
- Auvinen, T. & Jaakkola, M. (2018). *Käsikirja tulevaisuuden kuntien digitalisaatioon*. <https://luode.cld.bz/kuntien-digitalisaatio/91/#zoom=z>
- Eskelinen, M., Paananen, M., Suhonen, E. & Alijoki, A. (2018). Kuntaryhmäkohtaiset ja alueelliset erot tuen järjestelyissä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Teoksessa Vainikainen, M-P., Lintuvuori, M., Paananen, M., Eskelinen, M., Kirjavainen, T., Hienonen, N., Jahnukainen, M., Thuneberg, H., Asikainen, M., Suhonen, E., Alijoki, A., Sajaniemi, N., Reunamo, J., Keskinen, H-L. & Hotulainen, R. *Oppimisen*

tuki varhaislapsuudesta toisen asteen siirtymään: tasa-arvon toteutuminen ja kehittämistarpeet. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 55/2018.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162927/OKM_2021_13.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino. (E-kirja).

Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Northeastern University Press.

Heikkinen, V. (2012). Teksti. Teoksessa V. Heikkinen, E. Voutilainen, P. Lauerma, U. Tiililä & M. Lounela. *Genreanalyysi. Tekstilajitutkimuksen käsikirjat*. Gaudeamus. (E-kirja).

Heiskanen, N., Alasuutari, M., & Vehkakoski, T. (2018). Positioning children with special educational needs in early childhood education and care documents. *British Journal of Sociology of Education*, 39(6), 827–843. <https://doi.org/10.1080/01425692.2018.1426443>

Heiskanen, N., Neitola, M., Syrjämäki, M., Viljamaa, E., Nevala, P., Siipola, M. & Viitala, R. (2021). *Kehityksen ja oppimisen tuki sekä inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa. Selvitys nykytilasta kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa sekä esitys kehityksen ja oppimisen tuen malliksi*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:13.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162927/OKM_2021_13.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Heiskanen, N., Pyökkimies, M. & Syrjämäki M. (2022) Lapsen tuen prosessi ja pedagoginen jatkumo. Teoksessa N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.) *Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt* (s. 38–56). PS-Kustannus.

Hermanfors, K. (2017). Inklusiivinen varhaiskasvatus – itsestäänselvääkö? *Kasvatus & Aika*, 11(3). <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68727>

Isola, A.-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. (2017) *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen työpaperi 33/2017. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf

- Jokinen, A. & Juhila, K. (2016). Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suominen. *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino. (E-kirja)
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suominen, E. (2016). Diskursiivinen maailma. Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suominen. *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino. (E-kirja).
- Juhila, K. & Suominen, E. (2016). Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suominen. *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino. (E-kirja).
- Kangas, J. & Brotherus, A. (2017). Osallisuus ja leikki varhaiskasvatuksessa: ”Leikittäisiin ja kaikki olis onnellisia! Julkaisussa A. Toom, M. Rautiainen & J. Tähtinen (toim.). *Toiveet ja todellisuus: Kasvatus osallisuutta ja oppimista rakentamassa*. Kasvatusalan tutkimuksia Nro 75. Suomen kasvatustieteellinen seura. <https://helda.helsinki.fi/items/37325cf4-1a30-4f3b-812a-3deb6a09006d/full>
- Kannel, L., Kuusiholma-Linnamäki, J., Harju-Luukkainen, H., Heiskanen, N., Kuusisto, A. & Kulmala V. (2023). *Paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa*. Julkaisut 28:2023. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/Karvi_2823.pdf
- Karvonen, E. 2000. Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Tiedotustutkimus* (2/2000). <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/61529/23075>
- Korpela, J., & Linjama, T. (2005). *Web-suunnittelu*. Docendo. (E-kirja)
- Krogell-Magni, P. (toim.) 2010. *Kuntien verkkoviestintäohje*. Suomen Kuntaliitto. <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Verkkoviestintaopas.pdf>
- Kuntalaki 10.4.2015/410. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410#O2L5P29>
- Laakso, P., Pihlaja, P. & Silvennoinen, H. (2023). Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kulku kohti inklusiota – Kuntien johtavien viranhaltijoiden

- käsityksiä inklusiosta ja sen toteuttamisesta. *Kasvatus & Aika* 17 (3), 26–49. <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/121631>
- Laitinen, M. & Markkanen, I. (2018). "Tervetuloa varhaiskasvatukseen": *Varhaiskasvatuksen aloituksen informaatio ja viestintä kuntien verkkosivuilla*. [pro gradu- tutkielma] JYX Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/59360/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201808293954.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Opetushallitus (2022). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf
- Opetushallitus (2014). Esiopetussuunnitelman perusteet 2014. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. *Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa*. Haettu 6.11.2023 osoitteesta <https://okm.fi/lapsen-tuki-varhaiskasvatuksessa>
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2019). *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino. (E-kirja)
- Pihlaja, P. (2009) Erityisen tuen käytännöt varhaiskasvatuksessa – näkökulmana inklusio. *Kasvatus* 49 (2), 146–157. https://www.researchgate.net/profile/Paeivi-Pihlaja/publication/260311130_Erityisen_tuen_kaytannot_varhaiskasvatuksessa_-_nakoikulmana_inklusio/links/0deec530bb18b7b121000000/Erityisen-tuen-kaeytaennoet-varhaiskasvatuskessa-naekoekulmana-inklusio.pdf
- Pohjanoksa, I., Kuokkanen, E., & Raaska, T. (2007). *Viesti verkossa: digitaalisen viestinnän käsikirja*. Infor.
- Puroila, A-M. (2002). *Kohtaamisia päiväkotiarjessa. Kehysanalyttinen näkökulma varhaiskasvatustyöhön*. [väitöskirja]. OuluREPO. Oulun yliopiston julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:9514266501>
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020) Laadullisen tutkimuksen tieteenfilosofinen tausta. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus. (E-kirja.)
- Pynnönen, A. (2013). *DISKURSSIANALYYSI: Tapa tutkia, tulkita ja olla*

kriittinen. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu. N:o 379/2913
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42412/978-951-39-5471-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rantala, A. & Uotinen, S. (2022). Varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perheen yhteistyön merkitys. Teoksessa P. Pihlaja & R. Viitala (toim.), *Varhaiserityiskasvatus* (s. 139–160). PS-Kustannus.

Rissanen, A. (2022). *Lasten osallisuus varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja arvioinnissa*. Tiivistelmät 11:2022. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus.

https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_T1122.pdf

Ruokonen, T. (2021). *Tampereen kaupunkiseudun varhaiskasvatuksen seutuvertailu 2021* [seutuvertailu]. Tampereenseutu.fi.

<https://tampereenseutu.fi/wp-content/uploads/2022/10/Varhaiskasvatuksen-seutuvertailu-2021-16092022-1.pdf>

Sommers-Piironen, J. (2012). *Päivähoidon nettisivut - ikkuna suomalaiseen varhaiskasvatukseen. Diskurssianalyttinen tutkimus varhaiskasvatuspuheesta kuntien verkkosivuilla*. [pro gradu- tutkielma]. TREPO Tampereen yliopiston julkaisuarkisto.

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/83267/gradu05677.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Suomen kuntaliitto (2016). Kuntaviestinnän opas. Ohjeet kunnan ja kuntapalveluja tuottavan yhteisön viestintään ja markkinointiin. Suomen kuntaliitto.

<https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Verkkoviestintaopas.pdf>

Terävä, J. & Böök, M-L. (2022). Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.), *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Vastapaino. (E-kirja)

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi. (E-kirja).

- Turja, L. (2017). Osallisuuden pedagogiikan jalkauttaminen varhaiskasvatuksen arkeen. Teoksessa J. Kangas, J. Vlasov, E. Fonsén & J. Heikka (toim.) *Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2 – Suunnittelu, toteuttaminen ja kehittäminen*. (s. 65–81). Suomen varhaiskasvatus ry.
- Turja, L. & Lipponen, S. (2022). Oppimisen ja kehityksen haasteet. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.), *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Vastapaino. (E-kirja)
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Haettu 15.2.2024 osoitteesta https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Valtiovarainministeriö. Sähköiset palvelut. Haettu 6.11.2023 osoitteesta <http://vm.fi/sahkoiset-palvelut>
- Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>
- Viertola, V. (2006). Kunta Kohtaamisia verkossa. Kuntaviestinnän ohjeet ja kuuden kaupungin verkkosivut maineen ja viestinnän rikkauden näkökulmasta. Teoksessa J. Matikainen, P. Aula & M. Villi. 2006. (toim.) *Tutkielmamatka verkkoviestintään* (s. 141–160). Yliopistopaino.
- Viitala, R. (2022) Inklusio ja inklusiivinen varhaiskasvatus. Teoksessa P. Pihlaja & R. Viitala (toim.), *Varhaiserityiskasvatus* (s. 57–90). PS-Kustannus.